

سرشناسه: الهی، محبوبه
عنوان و نام پدیدآورنده: طراحی لباس ۱ «تائیر و تدابیر خطی» محبوبه الهی
مشخصات نشر: تهران: جمال هنر، ۱۳۹۲
مشخصات ظاهری: ۳۴۸ص: مصور(رنگی).
شابک: ۹-۳-۷۲۸۵-۰۰-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه
موضوع: آموزش طراحی لباس
رده بندی کنگره: ۱۳۹۲ ط۴ الف/۷-۱/۲۵۲
رده بندی دیویی: ۷۴۶/۹۲
شماره کتاب شناسی ملی: ۳۳۸۶۱۵۷

طراحی لباس ۱ «تائیر و تدابیر خطی»

تألیف: محبوبه الهی
ناشر: موسسه انتشاراتی جمال هنر
نظارت فنی و امور چاپ: سعید قونسوری قوچانی، محمد امیری
طراح و گرافیست: دارا افشار قوچانی
عکاسی: دارا افشار قوچانی
نوبت چاپ: اول - بهار ۱۳۹۳
تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه
شابک: ۹-۳-۷۲۸۵-۰۰-۶۰۰-۹۷۸

مرکز فروش: تهران، خیابان انقلاب، خیابان منیری جاوید(ردیبهشت شمالی)، بین خیابان روانمهر و لبافی نژاد، پلاک ۴۰

تلفن: ۰۲۱-۹۲۱۶۰۸۲۷۳۱-۰۴۱-۰۹۱۲۵۴۷-۰۳۹-۰۹۱۲۶۱۸-۰۶۶۴۸۸۵۲۱ و ۰۶۶۴۸۸۴۷۱

فکس و پیام: ۶۶۴۶۲۵۱۴

www.jamalhonar.com - www.jamalhonar.ir

فهرست مطالب

۸	بیوگرافی و پیشگفتار	
۱۲	مقدمه	
۱۶	گفتار اول: اهمیت و ارزش سواد بصری در طراحی لباس	
۲۸	گفتار دوم: آشنایی با ارزش مبانی هنرهای تجسمی در طراحی لباس	
۳۲	نقطه	
۴۲	خط	
۴۴	سطح	
۵۴	حجم	
۶۴	گفتار سوم: عوامل تاثیر گذار بر عناصر بصری	
۶۵	شکل	
۷۱	اندازه	
۷۴	ترکیب بندی	
۷۵	تعادل	
۹۰	تناسب	
۹۰	تقسیمات طلایی	
۹۴	تضاد	
۱۰۴	رنگ	
۱۲۰	بافت	
۱۳۰	گفتار چهارم: ارزش و اهمیت طراحی لباس در جهان امروز	
۱۳۴	تهاجم فرهنگی	
۱۳۶	پارامترهای تاثیر گذار در مطالعات ویژه طراحی لباس	
۱۴۲	گفتار پنجم: بررسی و شناخت تناسبات اندام	
۱۵۰	ویژگی های اندام مثلثی یا A شکل	
۱۵۲	ویژگی های اندام مربعی یا O شکل	
۱۵۴	ویژگی های اندام به شکل مثلث وارونه یا V شکل	
۱۵۶	ویژگی های اندام به شکل ساعت شنی یا X شکل	

- ۱۶۰ گفتار ششم: بررسی ایرادهای اندام در بالاتنه
- ۱۶۰ شکل‌های مختلف شانه
- ۱۶۲ انواع مختلف گردن
- ۱۶۳ شکل‌های مختلف بازو
- ۱۶۶ شکل‌های سینه از پهلو (نیمرخ)
- ۱۶۹ شکل‌های مختلف کمر
- ۱۷۲ شکل‌های مختلف شکم از پهلو (نیمرخ)
- ۱۷۸ گفتار هفتم: بررسی ایرادهای اندام در پایین تنه
- ۱۷۸ شکل‌های مختلف باسن
- ۱۸۱ شکل‌های مختلف نشیمن‌گاه (از نیمرخ)
- ۱۸۵ شکل‌های مختلف ران
- ۱۹۰ گفتار هشتم: کارکردهای خط در طراحی لباس
- ۱۹۸ شناخت ارزش‌های خط در طراحی لباس
- ۲۱۴ گفتار نهم: تاثیر خطوط عمودی بر اندام
- ۲۲۴ موازی بودن خطوط عمودی
- ۲۵۲ طراحی پارچه‌های راه‌راه عمودی
- ۲۵۶ گفتار دهم: تاثیرات خطوط افقی بر اندام
- ۲۲۶ طراحی پارچه‌های راه‌راه افقی
- ۲۷۰ گفتار یازدهم: تاثیرات خطوط متقاطع (طرح‌های چهارخانه) بر اندام
- ۲۷۶ طراحی پارچه‌های چهارخانه
- ۲۸۲ گفتار دوازدهم: تاثیرات خطوط مورب بر اندام
- ۲۹۶ طراحی پارچه با نقش مورب
- ۳۰۰ گفتار سیزدهم: تاثیرات خطوط شکسته بر اندام
- ۳۱۴ طراحی پارچه جناغی
- ۳۲۰ طراحی پارچه با خطوط شکسته
- ۳۲۴ گفتار چهاردهم: تاثیرات خطوط منحنی بر اندام
- ۳۲۶ طراحی لباس با خطوط منحنی
- ۳۳۶ گفتار پانزدهم: تاثیرات خطوط نافذ بر اندام

پیشگفتار

طراحی لباس در عرف بین‌المللی و آموزش آن به صورت علمی در مرکز توجه مراکز آموزشی کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه است. از آنجا که کشورهای در حال توسعه با این رشته - و هنر و فن - می‌توانند جلوه‌های خاص و بنیادین فرهنگی خود را به نمایش درآورند و ثمره اقتصادی برای آنان فراهم آورد، این بحث در کانون توجه و علاقه سیاست‌گذاران جای گرفته و گسترش دائم و جدی این رشته در دستور کار برنامه‌ریزان، سیاست‌گذاران، و مجریان کشورهای مختلف قرار دارد.

مردم سرزمین بزرگ و کهن ایران با سابقه‌ای ارزشمند در ساخت و استفاده از انواع پارچه و طراحی لباس با کاربری‌های متنوع از جمله ملت‌هایی است که طی قرن‌های طولانی الگوهای خاص را در سطح جهانی و با کاربردهای داخلی و بین‌المللی عرضه کرده، ولی به دلایل گوناگون این حرکت دستخوش فترتی بزرگ و خاموش شده‌است.

اخیراً، با توجه به اهمیت دانش و ارزش اقتصاد در طراحی و تولید پارچه و لباس، تلاش‌هایی به منظور احیای این رشته صورت گرفته است و از آنجا که توجه به این رشته ضرورتی مهم، علمی، فرهنگی و اقتصادی است، نیاز به برنامه‌ریزی لازم در آموزش و تربیت افرادی پرتوان، پژوهشگر و حساس نسبت به جامعه و درک شرایط اجتماعی احساس می‌شود. برای نیل به این مقصود ضروری است که افراد و سازمان‌های مرتبط با این رشته با هماهنگی، تقسیم وظایف، و پذیرش مسئولیت در برنامه‌ریزی، توسعه، تولید، و آموزش و با وحدت رویه برای رسیدن به این مهم گام بردارند.

تحصیل در فضای دانشگاهی متفاوت با فضاهای موجود در ایران در دهه ۱۳۷۰ و همچنین مطالعه و بررسی مباحث آموزشی در کشورهای پیشرفته در حوزه طراحی لباس، صاحب این قلم را بر آن داشت که با طبقه‌بندی، برنامه‌ریزی، تجربیات آموزشی، و تبیین چگونگی رسیدن به راهبردهای اقتصادی موجود در کشور در صدد رفع نیازهای موجود در آموزش و تربیت نیروی انسانی توانمند و ماهر برآید و به آنچه در مسیر این شناخت و درک آن لازم است بپردازد و آن‌ها را به گونه‌ای تنظیم کند که پاسخ سؤال‌های ضروری داوطلبان و مشتاقان تحصیل این رشته تأثیرگذار را به صورتی کاربردی بدهد. امید است که دانشجویان و علاقه‌مندان به این موضوع پس از مطالعه این کتاب با آگاهی و آمادگی لازم برای رفع نیاز جامعه گام بردارند و برای تقویت بنیه مهارتی خویش و ضرورت‌های دانش بنیادین مربوط به آن کوشا

باشند.

مباحث این کتاب حاصل سال‌ها کسب دانش بین‌المللی در رشته طراحی لباس و تجربه‌اندوزی و تدریس و جمع‌آوری و ترجمه منابع مختلف است که با هدف تأثیرگذاری در آموزش این رشته و پاسخ‌گویی به سؤالات و ابهامات دانشجویان و علاقه‌مندان به حوزه‌های مد و لباس گردآوری شده است، در تدوین این کتاب سعی بر این بوده که تا حد امکان مطالب آورده شده جامع و کامل باشد، اما حتماً کاستی‌هایی نیز در آن هست که ان‌شاءالله با یادآوری و لطف استادان و دانشجویان و عموم خوانندگان در چاپ‌ها و ویراست‌های بعدی اصلاح خواهد شد.

حوزه طراحی لباس در سطح بین‌المللی دامنه‌ای وسیع در اقتصاد، جامعه‌شناسی و کاربردهایی متنوع در رفتارها و فعالیت‌های انسانی دارد. کشور ما نیز نقش مهمی در فرهنگ‌سازی و تولید معیارهای تمدنی دارد. مطلوب است تا با رسیدن به دانش و تجربه‌ای عمیق در این حوزه موارد زیر را سر لوحه کارهای خویش قرار دهیم:

۱. توجه به دانش جدید طراحی لباس و تأمین منابع علمی.
۲. ارتقای برنامه‌های آموزشی و روزآمد کردن آن و افزایش سطح آموزش‌های جهانی.
۳. طراحی و تنظیم دستورالعمل‌ها و جداول راهبردی برای وحدت رویه در آموزش و پرورش نیروی انسانی، صنعت، و تجارت لباس.
۴. تالیف کتاب‌های درسی و آموزشی مناسب برای ارتقای سطح دانش علمی و عملی.
۵. تقویت محتوای منابع علمی و ثبت و ضبط دانش مرتبط با آن.
۶. مطالعه دانش روز جهان و پرورش نیروهای متخصص متکی به فرهنگ خودی و آگاه به دانش جهانی رشته.

در خاتمه لازم به توضیح است در پیمودن مسیر تألیف باید از تلاش‌های همسر، آقای دارا افشار قوچانی (که در جمع‌آوری، عکاسی، مرتب کردن، ویرایش تصاویر، طراحی جلد و صفحه‌آرایی سه جلد کتاب مؤلف را یاری کرده)، سپاسگزاری کنم.

محبوبه الهی

بهار ۹۳

مقدمه

طراحی (drawing) واژه‌ای است با معانی بسیار که ساده‌ترین معنای آن طرح‌ریزی و ترسیم است. طراحی شیوه‌ای از بیان و بازتاب ذهن خلاق انسان برای بیان معانی، مفاهیم، و ایجاد و ارتباط با شیوه‌های مختلف است و این مهم از طریق واژه‌ها (مانند شعر)، از راه صدا (مانند موسیقی)، و از طریق تصویر (مانند طراحی) صورت می‌پذیرد.

شاعر، پس از تسلط بر زبان، برای بیان احساسات خود حتی قواعد دستوری را در هم می‌ریزد و ساختار جدیدی می‌آفریند، طراح هم، پس از فراگیری الفبای طراحی، می‌تواند روش‌های تازه‌ای برای بیان مفاهیم خود ابداع کند.

طراح، همانند شاعر، با انتخاب شیوه مناسب و به کارگیری امکانات و مهارت خویش روشی هنری و متناسب را پیش می‌گیرد با این تفاوت که اولاً فهم یک اثر واضح و روش هنری برای مخاطبان بی‌شمار اثر هنری چندان دشوار نیست و نیازی به توضیح و ترجمه ندارد. دیگر آن‌که انسان پیش از پیدایش خط نوشتاری با استفاده از طرح و شکل با دیگر انسان‌ها ارتباط برقرار می‌کرد و سرانجام این‌که طراحی ساده‌ترین شکل توصیف است و دقیقاً به همین علت است که اقوام بدوی و ابتدایی این شیوه را برای تأمین نیازهای ارتباطی خود برگزیده‌اند. (شکل م. ۱)

طراحی در واقع گونه‌ای از بازنمایی تصویری یا نقش‌آفرینی است که عمدتاً با تأکید بر عنصر خط شکل می‌گیرد.

ممکن است ترسیم مقدماتی به منظور طراحی یا اثر هنری مستقلی باشد. کشیدن خط روی سطح ساده‌ترین نوع بیان به روش تصویری است که با طراحی عینیت می‌یابد و برای بیننده ملموس می‌شود. بنابراین، خط ساده‌ترین عنصر در بیان تصویری و به ویژه در طراحی است.

طراحی وسیله‌ای برای انتقال اندیشه و ایجاد ارتباط از طریق ترسیم و ترکیب خط‌ها با هم است. ولی رسم همین خط بسیار ساده بر کاغذ با هماهنگی چند عامل فیزیکی و ذهنی صورت می‌پذیرد که عبارت‌اند از: دیدن، یافتن، اندیشیدن، تحلیل کردن، و انتقال یا اجرا کردن.

طراحی همچنین محصول هماهنگی میان چشم، دست، ابزار، و اندیشه هنرمند است. برای آفرینش نمونه‌ای موفق، به تمرین مداوم، مطالعه در طبیعت، و ابزارهای مناسب نیاز هست که طراح را در رسیدن به بهترین

شکل م ۱. تصاویری از نقاشی‌های انسان اولیه روی دیوار غارها

نتیجه یاری می‌کند. منظور از اندیشه در این جا یعنی نیروی مشاهده، انتخاب، و انعکاس یک یا چند موضوع بر صفحه کاغذ توسط طراح. البته، باید در نظر داشت که فرهنگ، تفکر، و هدف نهایی نیز در شکل‌گیری اثر نقش دارند.

طراحی در کل در دو گروه هنرهای تجسمی و کاربردی به کار گرفته می‌شود که تعریف و حدود معنای این گروه‌ها گاهی دچار تغییر می‌شود، ولی مهمترین عامل تفکیک آن‌ها از یکدیگر کاربردی بودن یا صرفاً هنری و زیبا بودن آن‌هاست. منظور از مفید بودن اثر آن است که طرح یا تولید آن در جهت رفع نیازهای اولیه و روزمره انسان باشد. این نیازها از تمدن‌های اولیه تا جوامع صنعتی پیشرفته امروز تفاوت چندانی نکرده است. انسان برای غذا خوردن به ظروفی برای پختن. احتیاج دارد، برای آن که گرم و خشک بماند و از گزند جانوران و حشرات موزی در امان باشد به مکانی برای زیستن نیازمند است، و برای حفاظت از بدن آسیب‌پذیر خود در برابر گزند آب و هوا و محیط احتیاج به وسایلی برای دوختن، بریدن، و بافتن منسوجات دارد.

تفاوت جوامع از نظر محیط جغرافیایی و فرهنگی. تأثیر چندانی در اصل این نیازمندی‌ها ندارد. فقط نوع استفاده و تعبیرهای ذهنی سازندگان این اشیاء بنا بر فرهنگ‌های گوناگون در شکل دادن به این نوع آثار تا حدودی مؤثر است. همین موضوع باعث تنوع در شکل ظاهری آن‌ها می‌شود که بازتابی از موقعیت زمانی و مکانی خاص است. طراحی‌هایی را که به کاربرد محدود می‌شوند طراحی کاربردی می‌نامیم که مسلماً معادل دقیق و کاملی برای design نیست، ولی از آن‌جا که کلمه تعریف شده دیگری نداریم، ناچار اصطلاح طراحی کاربردی را برای آن به کار می‌گیریم.

معنای این اصطلاح در گذشته محدود بود، ولی امروزه به دلیل کاربردهای متفاوت در معنایی وسیع‌تر از ترسیم به کار می‌رود. این اصطلاح اکنون با تأکید بر اصول طراحی بر سازماندهی عناصری چون خط، شکل، بافت، رنگ، و فضا دلاوت دارد. این اصول برحسب ویژگی‌های هر یک از قالب‌های هنری کم و بیش تغییر می‌کنند. با این حال، تعادل و ریتم و تناسب و هماهنگی را عام‌ترین اصول طرح می‌دانند.

طراحی کاربردی در واقع به نتیجه نهایی هر محصول، مدل، طرح پژوهشی، و مواردی دیگر اطلاق می‌شود که از مطالعه و بررسی یک موضوع حاصل شده است. در سیر رسیدن به نتیجه نهایی، علاوه بر توجه به مباحث زیبایی‌شناختی، باید اصول دیگری، همچون مدل‌سازی و طراحی را مد نظر داشت.

طراحی کاربردی نوعی طراحی مرحله به مرحله بر پایه نیازهای انسانی است و بیشتر به اصول کاربردی، مانند بررسی و سنجش و محاسبه موارد کاربردی طرح نهایی، می‌پردازد. دامنه طراحی کاربردی بسیار گسترده است و از ترکیب عناصری مانند خط، شکل، رنگ، بافت، و فضا بر پایه تعادل و تناسب و ریتم و هماهنگی به دست می‌آید.

طراح، مسلماً، برای دستیابی به موارد کاربردی بیشتر و بهتر باید قوانین و مفاهیم سازماندهی بصری طرح را نیز در نظر بگیرد. با سازماندهی (ترکیب‌بندی)، هم می‌توان به کاربرد راحت‌تری رسید و کارایی را بیشتر کرد و هم از نظر زیبایی‌شناسی بر ارزش طراحی افزود.

تمام قوانین حاکم بر طراحی کاربردی در طراحی لباس نیز صدق می‌کند و از آنجا که طراحی کاربردی بر ترکیب‌بندی استوار است، باید این عناصر را شناخت و آن را عمیق درک کرد.

آنچه در این کتاب آمده کوششی است برای دستیابی به ارائه طراحی واقعی و برای این کار باید با عناصر اصلی سازنده آن یا الفبای آن کاملاً آشنا بود و آنگاه برای رسیدن به هدف اصلی این عناصر را به شیوه‌ای هوشمندانه کنار هم چید.

می‌توان با تغییر چیدمان این عناصر به تنوع در طرح دست یافت که پیش نیاز رشته و واحد طراحی لباس است. این تنوع با کاربری‌های متفاوت در طراحی لباس همواره به نوآوری می‌انجامد تا بتواند مخاطب را جذب و نیازهای وی را برطرف کند.

این کتاب مشتمل بر ۱۵ گفتار و متناسب با نیازهای دانشجویان در واحد طراحی لباس (۱) تنظیم شده است که به تبیین ارزش خط در بحث تاثیر و تدابیر خطی در رفع عیوب اندام می‌پردازد.

گفتار اول تا چهارم به دلیل اهمیت شناخت مبانی هنرهای تجسمی در طراحی لباس به صورت تخصصی به آن می‌پردازد چرا که بحث ارزش تدابیر خطی با درک و شناخت این مفاهیم معنی می‌یابد. در عین حال با توجه به این که شناخت ایرادهای اندامی در قسمت‌های مختلف بدن نیز از نیازهای بحث طراحی است **گفتارهای پنجم تا هفتم** به بررسی این موضوع در قالب آشنایی با اندام‌های مختلف و عیوب اندام در بخش بالایی و پایینی اندام به صورت تخصصی می‌پردازد و اشاره‌ای به چگونگی رفع این عیوب نیز دارد. مسلماً با شناخت ویژگی‌های خاص گروه‌های اندامی مختلف می‌توان از نقوش، برش‌ها، مدل‌ها و رنگ‌ها به خوبی برای رفع عیوب و یا زیباتر نمایاندن افراد استفاده کرد.

و در نهایت در **گفتارهای هشتم تا پانزدهم** به موضوع اصلی کتاب یعنی شناخت ارزش‌های خط در طراحی لباس و چگونگی به کارگیری آن به طور کامل پرداخته شده است. مسلماً بدون آگاهی از گفتارهای قبل ورود به این بحث ممکن نخواهد بود. در این فرایند با توجه به اهمیت مقایسه برای درک بهتر مباحث نمونه طرح‌هایی آورده شده که با مقایسه آن‌ها می‌توان به شناخت لازم دست یافت.